

ДАНИ ПРО АВТОРА

Гайдук Іван Степанович, аспірант
ДННУ «Академія фінансового управління»,
вул. Володимира Винниченка, 5, м. Київ, Київська область, 04053, Україна
e-mail: gaiduk94ivan@gmail.com
orcid.org/0000-0003-3144-1469

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Гайдук Иван Степанович, аспирант
ГУНУ «Академия финансового управления»,
ул. Владимира Винниченка, 5, г. Киев, Киевская область, 04053, Украина
e-mail: gaiduk94ivan@gmail.com

DATA ABOUT THE AUTHOR

Gaiduk Ivan, post-graduate student
«Academy of financial management»,
5 Volodymyr Vynnychenko street, Kyiv, 04053, Ukraine
e-mail: gaiduk94ivan@gmail.com

УДК 657.37

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-144-151>

ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ В УПРАВЛІННІ

Мармуль Л.О.

***Предметом дослідження** є особливості визначення й обліку фінансових результатів діяльності підприємств, імплементації й використання отриманих даних в управлінні їх розвитком.*

***Метою роботи** є виявлення особливостей змісту й складників фінансових результатів діяльності підприємств, обґрунтування методів їх обліку й аналізу, застосування отриманих обліково-аналітичних даних в тактиці діяльності й стратегії розвитку на перспективу та забезпеченні ефективності й конкурентоспроможності.*

***Методологічною основою статті** стали загальнонаукові й спеціальні методи наукового пізнання, обліку доходів і витрат, фінансових результатів, узагальнення, метод порівняльного аналізу, статистичний та інші методи дослідження.*

***Результати роботи.** Визначено, що фінансові результати мають основоположне значення для забезпечення ефективності й конкурентоспроможності діяльності підприємств в умовах ринкової економіки. Тому їх ідентифікація, трактування змісту основних чинників і складових належить до основних завдань обліку й аналізу підприємницької діяльності. Деталізація обліково-аналітичної інформації залежить від запитів менеджменту підприємств з метою прийняття виважених тактичних і стратегічних управлінських рішень. При цьому йдеться, швидше, не про скорочення витрат і збільшення доходів, а про їх оптимізацію. Збільшення витрат можна навіть свідомо допустити у випадках здійснення соціальної відповідальності.*

***Галузь застосування результатів.** Результати дослідження можуть бути використані в удосконаленні обліку доходів і витрат, оптимізації фінансових результатів загалом; у розвитку управлінського обліку. Вони мають значення для здійснення менеджменту, системного управління тактичної й стратегічної діяльності підприємств як у цілому, так і за центрами відповідальності.*

***Висновки.** Облікові та аналітичні дані про фінансові результати діяльності підприємств можуть бути використані в прогнозуванні та плануванні їх розвитку на перспективу. Вони є основою для прийняття тактичних і стратегічних управлінських рішень з метою підвищення ефективності й конкурентоспроможності підприємств в умовах ринкової конкуренції й невизначеності зовнішнього середовища господарювання.*

***Ключові слова:** фінансові результати, прибуток, доходи, витрати, підприємства, діяльність, розвиток, стратегії, управління.*

ФИНАНСОВЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ И ИХ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ В УПРАВЛЕНИИ

Мармуль Л.А.

***Предметом исследования** являются особенности определения и учета финансовых результатов деятельности предприятий, имплементации и использования полученных данных в управлении их развитием.*

***Целью работы** является выявление особенностей содержания и составляющих финансовых результатов деятельности предприятий, обоснования методов их учета и анализа, применения*

полученных учетно-аналитических данных в тактике деятельности и стратегии развития на перспективу и обеспечении эффективности и конкурентоспособности.

Методологической основой статьи стали общенаучные и специальные методы научного познания, учета доходов и расходов, финансовых результатов, обобщение, метод сравнительного анализа, статистический и другие методы исследования.

Результаты работы. Определено, что финансовые результаты имеют основополагающее значение для обеспечения эффективности и конкурентоспособности деятельности предприятий в условиях рыночной экономики. Поэтому их идентификация, трактовка содержания основных факторов и составляющих относится к основным задачам учета и анализа предпринимательской деятельности. Детализация учетно-аналитической информации зависит от запросов менеджмента предприятий с целью принятия взвешенных тактических и стратегических управленческих решений. При этом речь идет, скорее, не о сокращении расходов и увеличении доходов, а об их оптимизации. Увеличение расходов можно даже сознательно допустить в случаях осуществления социальной ответственности.

Область применения результатов. Результаты исследования могут быть использованы в совершенствовании учета доходов и расходов, оптимизации финансовых результатов в целом; в развитии управленческого учета. Они имеют значение для осуществления менеджменту, системного управления тактической и стратегической деятельности предприятий как в целом, так и по центрам ответственности.

Выводы. Учетные и аналитические данные о финансовых результатах деятельности предприятий могут быть использованы в прогнозировании и планировании их развития в перспективу. Они являются основой для принятия тактических и стратегических управленческих решений с целью повышения эффективности и конкурентоспособности предприятий в условиях рыночной конкуренции и неопределенности внешней среды хозяйствования.

Ключевые слова: финансовые результаты, прибыль, доходы, расходы, предприятия, деятельность, развитие, стратегии, управление.

FINANCIAL RESULTS OF THE ACTIVITIES OF ENTERPRISES AND THEIR USE OF MANAGEMENT

Marmul' L.A.

The subject of the research is the peculiarities of the definition and accounting of financial performance of enterprises, implementation and use of the data obtained in the management of their development.

The purpose of the work is to identify the features of the content and components of financial performance of enterprises, justify their methods of accounting and analysis, use of the received accounting and analytical data in the tactics of activities and strategies for development in the future and to ensure efficiency and competitiveness.

Methodological basis of the article became general scientific and special methods of scientific knowledge, accounting of incomes and expenses, financial results, generalization, method of comparative analysis, statistical and other methods of research.

Results of work. It has been determined that financial results are fundamental to ensuring the efficiency and competitiveness of enterprises in a market economy. Therefore, their identification, interpretation of the content of the main factors and components is one of the main tasks of accounting and analysis of entrepreneurial activity. The specification of accounting and analytical information depends on the demands of enterprise management in order to make informed tactical and strategic management decisions. At the same time, it is said, rather, not about reducing costs and increasing revenues, but about their optimization. Increasing costs can even be deliberately admitted in cases of social responsibility.

The field of application of results. The results of the study can be used to improve the accounting of income and expenditure, optimizing financial results in general; in the development of managerial accounting. They are important for the management, systematic management of tactical and strategic activities of enterprises as a whole, as well as responsibility centers.

Conclusions. Accounting and analytical data on financial performance of enterprises can be used in forecasting and planning of their development in the future. They are the basis for tactical and strategic management decisions in order to increase the efficiency and competitiveness of enterprises in the conditions of market competition and uncertainty of the external environment of management.

Key words: financial results, profit, income, expenses, enterprises, activity, development, strategy, management.

JEL Classification: D24, G31

Постановка проблеми. В умовах ринкової економіки фінансовий результат господарювання підприємств, що виступає у формі прибутку або збитку, відображає ефективність його облікової, операційної, фінансової, інвестиційної діяльності та служить основним критерієм розробки й оцінки стратегії розвитку та функціонування суб'єкта господарювання. Фінансові результати за позитивного їх значення є джерелом платежів до бюджету, а також розширеного відтворення виробництва. Останнім часом в умовах збитковості значної кількості підприємств масштаби цих досліджень ще більше зросли, що зумовлено потребою пошуку резервів зростання прибутковості підприємницької діяльності.

Аналіз обліку фінансових результатів та фінансового стану підприємства є важливим елементом для прийняття управлінських рішень, спрямованих на подальше збільшення прибутковості, виявлення причин збитковості, а також забезпечення стабільності фінансового стану. Для оптимізації діяльності підприємств у змінних зовнішніх умовах ведення господарської діяльності особливого значення набувають теоретичні дослідження побудови методики проведення комплексного обліку фінансових результатів та аналізу фінансової звітності суб'єктів господарювання, чим і обґрунтовується актуальність обраного напрямку дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням, пов'язаним з практичним впровадженням управлінського обліку у систему управління підприємствами, присвячено праці П. Атамас, О. Бородкіна, Ф. Бутинця, С. Голова, В. Лень, С. Коваль, О. Круковської, Л. Мармуль, Л. Нападовської, М. Пушкаря та інших відомих науковців. Вони здійснили вагомий внесок у розвиток теорії і практики обліку й аналізу фінансових результатів. Також ці вітчизняні науковці, поряд з зарубіжними (Хорнгрен Ч., Фостер Дж., Друрі К., Хендриксен Е.С., М. Ван Бред та інші, приділили значну увагу забезпеченню фінансової стійкості підприємств. Проте проблеми імплементації облікових даних та їх використання у менеджменті підприємств потребують подальших розробок.

Метою статті є визначення особливостей обліку фінансових результатів, доходів і витрат підприємств та їх використання у тактичному й стратегічному управлінні розвитком підприємницької діяльності на перспективу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогодні підприємства країни функціонують в умовах фінансово-економічної та суспільно-політичної кризи, погодно-кліматичних ризиків і загроз, наслідки яких негативним чином відображаються на результатах господарювання. Це вимагає прийняття оперативних та обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення рівня їх конкурентоспроможності, фінансової стійкості й соціально-економічної безпеки. Вказаним зумовлюється необхідність побудови ефективної системи управління на підприємстві, що дозволить виявити потенційні ресурси для збільшення позитивного фінансового результату, ефективно їх використовувати в процесі тактичного управління. Також можна буде вчасно усунути небажані відхилення від розроблених заходів системи управління фінансовими результатами та намітити пріоритетні напрями стратегічного розвитку підприємства.

У бухгалтерському обліку, на відміну від економічної теорії й економіки підприємства, поряд із поняттям «прибуток» застосовуються поняття «дохід» і «результат діяльності». Якщо розглядати поняття «дохід» та «прибуток» із погляду бухгалтерського обліку, то можна виділити декілька основних трактувань цих термінів українськими вченими. Так, П.А. Костюк характеризує прибуток як частину чистого доходу, що залишається в розпорядженні госпрозрахункових підприємств та організацій. А.М. Кузьмінський вважав, що «внаслідок господарської діяльності підприємства отримують прибуток (різницю між продажною вартістю реалізованої продукції та її фактичною собівартістю)...», тобто прибуток – це різниця між доходом та витратами. У вітчизняному бухгалтерському обліку, згідно з П(С)БО 15 «Дохід» (п. 4) [4], поняття «доходи» – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників).

Поняття «прибуток» визначається як сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства – чистий прибуток або збиток. Загальна економічна теорія визначає роль прибутку так: «У реальній дійсності прибуток – кінцева мета і рушійний мотив товарного виробництва і ринкової економіки. Це головний стимул та основний показник ефективності будь-якого підприємства і фірми». Дійсно, важко переоцінити значення прибутку в загальній системі вартісних інструментів управління підприємством. Це зумовлено тим, що «...прибуток є основним показником оцінки господарської діяльності підприємства, тому що в ній акумулюються всі доходи, витрати, збитки, узагальнюються результати господарювання» [4; 6]. На практиці з урахуванням специфіки виконуваних функцій і особливостей формування доходів та витрат на підприємствах прибуток визначається як різниця між доходом підприємства і його поточними витратами.

Королович О.О. [3] наголошує, що в системі управління підприємствами мають місце ситуації інформаційного вакууму, що зумовлює необхідність прийняття рішень без достатньої інформації. Це може призвести до того, що більшість рішень будуть необґрунтованими, так би мовити «інтуїтивними», отже ефективність їх реалізації буде сумнівною. Система бухгалтерського обліку акумулює для потреб управління інформацію про різноманітні сторони діяльності, яку необхідно відповідним чином обробити: управлінський акцент буде здійснюватись на аналізі натуральних, трудових та грошових показників про процеси постачання, виробництва і реалізації, планування результативних показників, прогнозування та моделювання бажаних показників для потреб стратегічного управління. Вважаємо, що саме управлінський облік дає інформацію, наскільки менеджери в контексті реалізації своїх рішень наблизились до тактичної мети та дозволяє здійснити корегування дій для розробки стратегічного плану розвитку діяльності підприємств.

Мельник Т.Ю. [4] визначає управлінський облік як інструмент оперативного виявлення, вимірювання, накопичення, підготовки, інтерпретації інформації щодо характеристик стану (фактичного та запланованого) витрат, доходів та фінансових результатів з різним рівнем деталізації, яка формується відповідно до інформаційних запитів користувачів та придатна для проведення якісного управлінського аналізу (здійснення аналітичних процедур). На думку Калініної О.М., Каширіної О.В. та Післігіної С.В. [1], управлінський облік виступає системою надання інформації про діяльність підприємства керівництву в питаннях залучення та

витрачання ресурсів з найвищою ефективністю. Автори вважають, що поняття «управлінський облік» є складовим, тому має властивості таких понять як «облік» та «управління».

В сучасному інформаційному середовищі існує сукупність можливостей для побудови ефективної системи управління на підприємстві, яка передбачає ведення обліку господарської діяльності та автоматичний вибір управлінської інформації для вибору оптимального інструментарію управління. Облік витрат і доходів передбачає формування масиву інформації щодо діяльності, яка на місцях здійснення операцій відображається у відповідних первинних документах. Первинні документи є підставою для узагальнення інформації в реєстрах синтетичного обліку в розрізі необхідної аналітики. Рівень аналітичності залежить від інформаційних запитів менеджменту підприємств. Аналітичні дані мають бути настільки розгалуженими, щоб задовольнити запити менеджерів, але бути в певних інформаційних межах для запобігання зайвої трудомісткості облікового процесу.

Успішна діяльність підприємств в сучасних умовах неможлива без використання ефективних методів управління, зокрема планування. Процес планування має бути динамічним. На основі даних минулих років формується план витрат, доходів і фінансових результатів, який має переглядатись у процесі реалізації управлінських дій, тобто здійснюється корегування плану. Загалом після виконання кінцевого варіанту плану доцільним є аналіз отриманих даних і виявлення неузгоджень, помилок, неточностей та відхилень від плану. Такий аналіз є інформаційним джерелом для прийняття рішень в контексті планування на майбутнє.

Рівень витрат на виробництво і реалізацію продукції, а також інших витрат, пов'язаних з управлінням на підприємстві, є визначальним чинником, що визначає розмір фінансового результату. Отже, управління витратами виступає одним з важливих елементів системи менеджменту, який відображає ефективність діяльності на підприємстві. Процес управління витратами на підприємстві передбачає збір накопичених даних у формі відповідних звітів та здійснення розрахунку собівартості продукції. Зібрана інформація є вихідними даними для побудови системи аналітичного забезпечення процесу управління витратами, зокрема:

- здійснюється аналіз динаміки суми витрат в цілому та за окремими групами даних (за технологічними групами тварин, окремими сільськогосподарськими культурами, центрами виникнення витрат, центрами доходів тощо);

- здійснюється аналіз структури витрат за окремими елементами, статтями витрат (в укрупненому або розгалуженому вигляді – в залежності від управлінських потреб);

- виявляються чинники впливу на рівень витрат взагалі та окремих елементів чи статей витрат, розраховується ступінь впливу в числовому вигляді для виявлення резервів оптимізації витрат.

Аналітичні дані дають змогу визначити метод управління витратами, найбільш прийнятний в умовах функціонування конкретного підприємства, враховуючи особливості його діяльності. Серед методів управління витратами вчені виділяють наступні [5]:

- у вітчизняній практиці традиційно застосовувались попроцесний (облік ведуть за окремими замовленнями), попередільний, позамовний (використовують при масовому виробництві однорідної продукції), нормативний (облік витрат за нормами, відхиленнями від норм та змінами норм), віднедавно – елементи директ-костингу (використовують на невеликій кількості підприємств);

- в зарубіжній практиці поширено застосування директ-костингу (неповних витрат), стандарт-костингу (нормативний метод), методу ABC (калькулювання за видами діяльності), кайдзен-костингу (постійне зниження витрат), кост-кілінгу (калькуляція максимального зниження витрат), таргет-костингу (метод управління за цільовою ціною), LCC - аналізу (розрахунок витрат за етапами життєвого циклу), системи «Точно в строк» (Just-in-Time) (стимулює зниження собівартості), CVP-аналізу (аналіз витрати – обсяг виробництва – прибуток, визначення критичної точки виробництва).

Слід зауважити, що ефективна система управління витратами має бути забезпечена інформацією точного аналізу та мати можливість точного планування на майбутнє. Аналітичні дані дають повне уявлення про ефективність виробництва. На підставі цього можна прийняти рішення щодо збільшення рівня сукупних витрат, зокрема на закупівлю більш якісних кормів для годівлі тварин, більш якісного насіння та насіннєвого матеріалу, засобів захисту рослин і тварин тощо. Збільшення якісної сторони витрат на виробництво зумовить підвищення рівня ефективності виробництва, зокрема продуктивності тварин, урожайності культур тощо. Збільшення валового обсягу виробництва в кінцевому вигляді зумовить зниження рівня витрат в розрахунок на одиницю продукції. В даному випадку вважаємо доцільним акцентувати увагу на оптимізації (а не мінімізації) витрат.

Отже, збільшення сукупного розміру витрат при ефективному управлінні ними дає змогу нарощувати обсяги виробництва та зменшити собівартість виробленої продукції. Саме така позиція дасть можливість планування майбутніх заходів в системі стратегічного розвитку підприємства. Процес реалізації є логічним завершенням процесу виробництва, тому управління доходами є невід'ємною частиною роботи системи менеджменту. Зауважимо, що управлінню доходами передують планування та план-фактний аналіз, що є помічником для менеджерів у прийнятті обґрунтованих управлінських рішень при складанні плану реалізації й продажу на підприємстві на наступні періоди.

Тридід О. М. [9] систематизував погляди вчених щодо цілей менеджменту і трактує мету управління доходами підприємств як забезпечення необхідного їх розміру на кожному етапі формування. В даному випадку необхідним є така величина доходу, якої буде вистачати на збереження стабільного рівня платоспроможності та

ділової активності. Досягнення зазначеної мета управління доходами передбачає отримання в кінцевому вигляді такої величини доходу, яка відповідає загальним стратегічним цілям розвитку підприємства.

Як при управлінні витратами зазначають в якості мети мінімізацію витрат, так і в процесі управління доходами поширено підходи до максимізації доходів. Слід зазначити, що збільшення рівня витрат на дослідження ринку, платоспроможності кінцевих споживачів, пошук більш вигідних каналів реалізації та інші маркетингові заходи дозволить укласти більш вигідні контракти, що забезпечить достатньо високі показники ефективності реалізації [2, с. 59]. В даному випадку можна стверджувати про підвищення рівня витрат на реалізацію, що забезпечує збільшення величини доходу від реалізації. Аналіз фактичних даних має в цьому випадку підтвердити переважаючі темпи росту витрат на реалізацію над темпами зростання доходу, що дасть можливість приймати відповідні рішення.

На наш погляд, система управління доходами має визначити умови отримання необхідної ефективності реалізації. Аналізуючи показники собівартості виробленої продукції, ціни конкурентів, менеджер приймає рішення щодо величини ціни реалізації. Враховуючи особливості процесу реалізації (особливі відносини з контрагентами, сезонність реалізації, необхідність пришвидшення термінів реалізації тощо), здійснюється прийняття рішення щодо встановлення націнок та надання знижок.

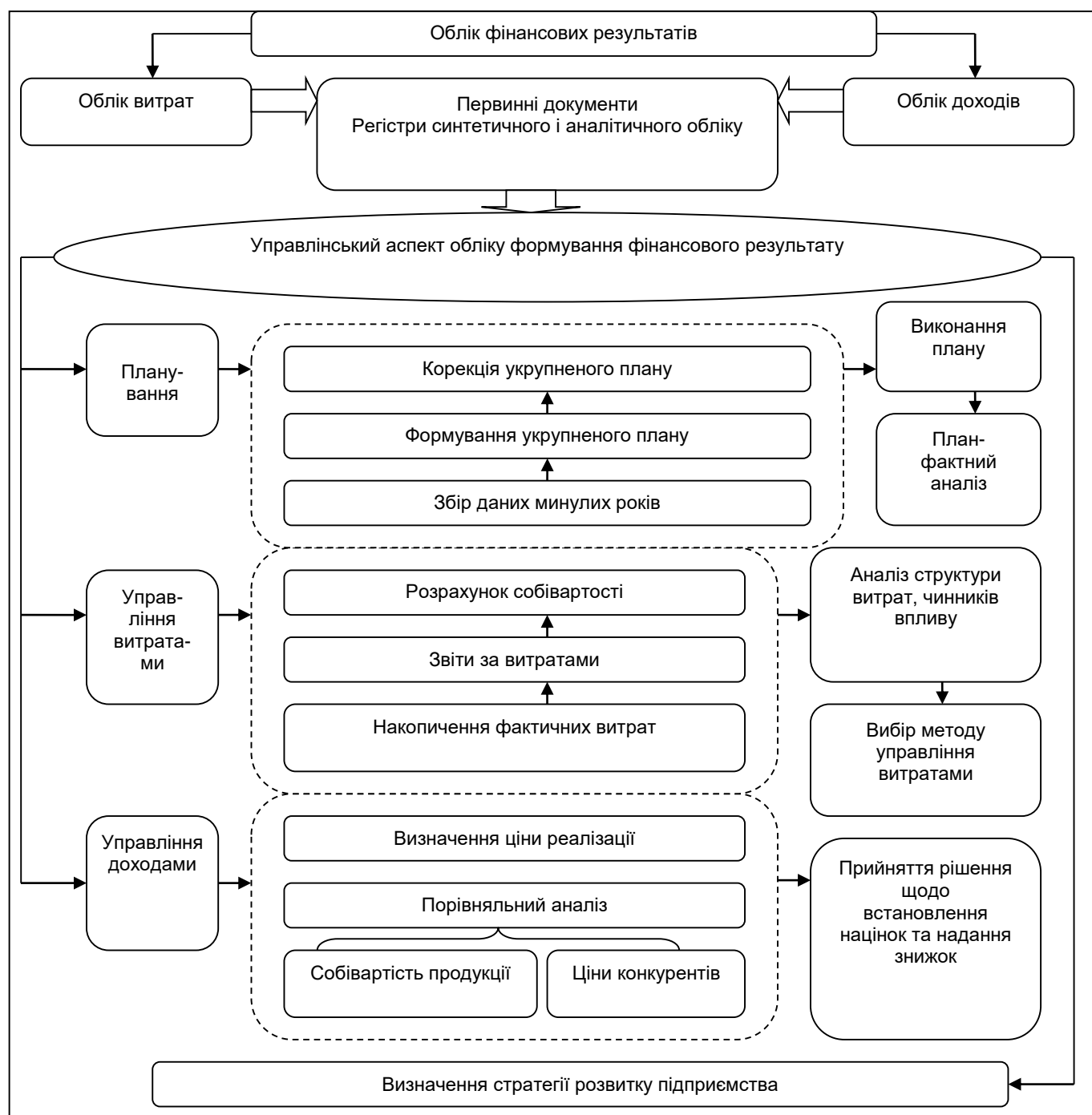

Рисунок 1. Управлінський аспект обліку фінансових результатів на підприємстві

В окремих випадках виникає доцільність реалізації за ціною, навіть нижчою за собівартість продукції. Якщо розрахунки доведуть, що обсяги реалізації будуть достатніми для покриття рівня змінних витрат, то менеджером може бути прийняте відповідне рішення [8, с. 357]. Якщо річ йде по неекономічну частину діяльності, наприклад, підтримку іміджу підприємства, соціальну відповідальність, таке рішення навіть має і не прораховуватись, наприклад, здійснити реалізацію продукції закладам соціального характеру (дитячим будинкам, будинкам для престарілих, реабілітаційним центрам тощо). Якщо розглядати економічну сторону, то таке рішення приймається в тому випадку, якщо додатковий дохід від реалізації окремої партії перевищує додаткові витрати.

У процесі виробництва витрати мають в своїй структурі постійну та змінну частину. Постійна частина в будь-якому випадку (мається на увазі – прийнятті чи неприйнятті рішення щодо реалізації по ціні нижче собівартості) має місце, а змінна частина може бути покрита саме додатковим доходом. Проаналізовані складові процесу управління фінансовими результатами ґрунтуються на відповідному масиві інформації з даних фінансового обліку на підприємстві. Реалізація заходів на кожному етапі менеджменту дозволяє визначити напрямки стратегічного розвитку діяльності підприємства [6]. Звичайно, особливості діяльності вимагають постійного корегування тактичних цілей, але всі рішення менеджерів спрямовано на досягнення стратегічної мети. Необхідно зазначити, що значна роль стратегічного менеджменту для вітчизняних підприємств визначається ускладненням умов їх діяльності.

Зокрема, вона визначається високим рівнем нестабільності зовнішнього й внутрішнього середовища, інтеграційними процесами, які відбуваються, глобалізацією бізнесу. Отже, відсутність розробленої стратегії розвитку може призвести до гальмування розвитку підприємства, кризи або взагалі банкрутства [10, с. 62]. Традиційно виділяються наступні види стратегії розвитку підприємств: стратегія зростання (передбачає збільшення обсягів реалізації та позитивного фінансового результату на основі наявних унікальних конкурентних переваг); стратегія стабілізації (передбачає збереження досягнутих обсягів виробництва в умовах суттєвої нестабільності обсягів продажу для максимізації позитивного фінансового результату); стратегія виживання (передбачає забезпечення беззбитковості виробництва для уникнення ймовірності банкрутства).

Необхідність визначення стратегічного напрямку розвитку зумовлює розробку відповідного комплексу заходів з його впровадження. Проаналізувавши відповідну інформацію про наявні сильні та слабкі місця, чинники впливу зовнішнього середовища, виявивши можливості та ресурси для підвищення ефективності діяльності, прорахувавши шляхи уникнення можливих загроз господарської діяльності підприємства, менеджери підприємства мають змогу оцінити та вибрати стратегічні напрями розвитку конкретного підприємства [7, с. 164]. Вищезазначені погляди на управлінський аспект обліку фінансових результатів в схематичному вигляді представлені на рис.1.

Таким чином, окрема інформація фінансового обліку витрат і доходів підприємств використовується для потреб управління фінансовими результатами. Управлінські аспекти обліку фінансових результатів на підприємствах неодмінно передбачають реалізацію процесів планування, оптимізацію доходів і витрат, визначення стратегії розвитку підприємства.

Висновки. На сучасному етапі економічного розвитку України в умовах ринкової конкуренції з однієї сторони й самостійності суб'єктів господарювання, - з іншої, все більшого значення набуває реалізація принципів самоокупності та самофінансування. Основним фактором реалізації зазначених принципів є формування достатнього розміру фінансових результатів. Господарська діяльність будь-якого підприємства передбачає постійне співставлення доходів і витрат як визначальних чинників формування фінансового результату – прибутку або збитку. Оскільки процес формування, розподілу та використання фінансових результатів в силу об'єктивних і суб'єктивних чинників може відхилятися від запланованих параметрів, виникає необхідність ухвалення своєчасних рішень по його коригуванню.

Дієвість і результативність таких управлінських дій значною мірою залежить від якісно організованого механізму моніторингу і контролю, що займає важливе місце в загальній системі управління суб'єкта господарювання. В той же час, функціонування системи контролювання фінансових результатів неможливе без достовірної, оперативної, деталізованої, релевантної інформації. Саме вона надає можливості суб'єктам управління виявити закономірності й тенденції розвитку фінансових результатів (як в розрізі центрів відповідальності та об'єктів діяльності, так і по підприємству в цілому). Згідно неї можна встановити та оцінити основні фактори, що позитивно чи негативно впливають на показники стану даного об'єкта, виявити резерви і, таким чином, збільшити прибутковість діяльності підприємства та максимізувати його вартість.

Саме концепція управлінського обліку кожного підприємства, що характеризує внутрішнє та зовнішнє середовище в цілому і (або) його структурних підрозділів – є джерелом обліково-аналітичної та нормативно-довідкової (планової, бюджетної) інформації, що агрегована в управлінській звітності для задоволення потреб суб'єктів контролювання та управління в такій інформації. Належна оцінка ролі управлінського обліку в процесі формування інформаційної бази для контролювання фінансових результатів є вагомим чинником підвищення конкурентоспроможності й ефективності діяльності підприємств.

Список використаних джерел

1. Калініна О. М., Каширіна О. В., Післігіна С. В. Теоретичні основи управлінського обліку на підприємстві. *Економіка та управління підприємствами машинобудівної галузі: проблеми теорії та практики*. 2012. №1(17). С. 47-58.

2. Свистун Л. А., Левкова Р. М. Удосконалення системи управління витратами підприємства в умовах нестабільної економіки. *Економіка і регіон*. 2017. № 4 (65). С.57-61.
3. Королович О. О. Впровадження управлінського обліку як інтегрованої інформаційної системи. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12534/1/22_116-121_Vis_722_menegment.pdf
4. Мельник Т. Ю. Формування інформаційних ресурсів управлінського обліку для контролювання фінансових результатів підприємства. *Молодий вчений*. 2015. № 8 (23). Частина 2. С.63-68.
5. Атамас П. Й. Управлінський облік: навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 440 с.
6. Ігнатенко М. М., Мармоль Л. О. Облік, оцінка й діагностика фінансово-економічних результатів діяльності у стратегічному менеджменті підприємств і організацій. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2017. Вип. 6(11). С.115-118.
7. Цал-Цалко Ю. С., Мороз Ю. Ю., Цегельник Н. І. Управлінський облік: Підручник. Житомир : ПП «Рута», 2015. 632 с.
8. Тесленко Т. І., Конькова Н. В. Облік фінансових результатів: проблеми та шляхи вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2013. № 4. С. 356-360.
9. Тридід О. М. Принципи та підходи до управління доходами підприємств. *Бізнесінформ*. 2012. № 9. С. 209-211.
10. Романюк І. А. Нові чинники та концепції здійснення інтенсифікації сільського господарства. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу*. 2016. №4 (36). С. 60-63.
11. Прохар Н. В., Ночовна О. Ю. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія. Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. 257 с.

References

1. Kalinina, O. M., Kashyryna, O. V. & Pislihina, S. V. (2012). *Teoretychni osnovy upravlins'koho obliku na pidpryyemstvi* [Theoretical fundamentals of managerial accounting at the enterprise]. *Ekonomika ta upravlinnya pidpryyemstvamy mashynobudivnoyi haluzi: problemy teorii ta praktyky - Economics and management of enterprises in the machine-building industry: problems of theory and practice*, 1(17), 47-58 (in Ukr.).
2. Svystun, L. A. & Levkova, R. M. (2017). *Udoskonalennya systemy upravlinnya vytratamy pidpryyemstva v umovakh nestabil'noyi ekonomiky* [Improvement of the enterprise expenses management system in the conditions of unstable economy]. *Ekonomika i rehion - Economics and region*, 4 (65), 57-61 (in Ukr.).
3. Korolovych, O. O. (2012). *Vprovadzhennya upravlins'koho obliku yak intehrovanoyi informatsiynoyi systemy* [Implementation of managerial accounting as an integrated information system]. URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/12534/1/22_116-121_Vis_722_menegment.pdf (in Ukr.).
4. Mel'nyk, T. Yu. (2015). *Formuvannya informatsiynykh resursiv upravlins'koho obliku dlya kontrolyuvannya finansovykh rezul'tativ pidpryyemstva* [Formation of information resources of managerial accounting for controlling financial results of the enterprise]. *Molodyy vchenyy - Young Scientist*, 8 (23), 63-68 (in Ukr.).
5. Atamas, P. Y. (2009). *Upravlins'kyi oblik* [Management accounting]. Kyiv : Tsentr uchbovoyi literatury (in Ukr.).
6. Ihnatenko, M. M. & Marmul', L. O. (2017). *Oblik, otsinka y diahnostyka finansovo-ekonomichnykh rezul'tativ diyal'nosti u stratehichnomu menedzhmenti pidpryyemstv i orhanizatsiy* [Accounting, evaluation and diagnostics of financial and economic results of activities in the strategic management of enterprises and organizations]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya - Eastern Europe: Economics, Business and Management*, 6(11). URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/11-2017-ukr> (in Ukr.).
7. Tsal-Tsalko, Yu. S., Moroz, Yu. Yu. & Tsehel'nyk, N. I. (2015). *Upravlins'kyi oblik* [Management accounting]. Zhytomyr : PP «Ruta» (in Ukr.).
8. Teslenko, T. I. & Kon'kova N. V. (2013). *Oblik finansovykh rezul'tativ: problemy ta shlyakhy vdoskonalennya* [Accounting for financial results: problems and ways of improvement]. *Biznes Inform - Business Inform*, 4, 356-360 (in Ukr.).
9. Trydid, O. M. (2012). *Pryntsypy ta pidkhody do upravlinnya dokhodamy pidpryyemstv* [Principles and approaches to enterprise income management]. *Biznes Inform - Business Inform*, 9, 209-211 (in Ukr.).
10. Romanyuk, I. A. (2016). *Novi chynnyky ta kontseptsiiy zdiysnennya intensyfikatsiyi sil's'koho hospodarstva* [New factors and concepts of implementation of intensification of agriculture]. *Visnyk Berdyanskoho universytetu menedzhmentu i biznesu - Bulletin of the Berdyansk University of Management and Business*, 4 (36), 60-63 (in Ukr.).
11. Prokhar, N. V. & Nochovna, O. Yu. (2011). *Oblik dokhodiv, vytrat i finansovykh rezul'tativ: problemy teorii ta praktyky* [Accounting for income, expenses and financial results: problems of theory and practice]. Poltava : RVV PUET (in Ukr.).

ДАНИ ПРО АВТОРА

Мармоль Лариса Олександрівна, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»
вул. Сухомлинського, 30, м. Переяслав-Хмельницький, 08401, Україна
e-mail: marmul61@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-5589-9338>

ДАННЫЕ ОБ АВТОРЕ

Мармоль Лариса Александровна, доктор экономических наук, профессор, профессор кафедры экономики

DATA ABOUT THE AUTHOR

Marmul Larisa, Doctor of Economics, Professor, Professor of the Department of Economics
«Pereiaslav-Khmelnytsky Hrygorii Skovoroda State Pedagogical University»
Str. Sukhomlinsky 30, Pereiaslav-Khmelnytsky, 08401, Ukraine
e-mail: marmul61@ukr.net

УДК 336.027:339.9

<https://doi.org/10.31470/2306-546X-2018-39-151-156>

ФІНАНСОВІ ВАЖЕЛІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Рибакова Т. О.

Актуальність теми дослідження. Однією з особливостей зовнішньоекономічної діяльності є вразливість від коливань світової кон'юнктури, що вимагає застосування механізмів її регулювання з використанням фінансових інструментів, методів і важелів.

Постановка проблеми. Дієве регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що відповідало б її актуальним цілям і завданням, потребує формування системи фінансових важелів регулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування фінансового механізму та фінансового регулювання на сьогодні є предметом детального висвітлення у фаховій науковій літературі з фінансів. Науковий інтерес викликають дослідження сучасних фінансових механізмів регулювання в різних сферах національної економіки, зокрема регулювання в сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. На сьогодні немає єдиної думки щодо сутності фінансового важеля, його ознак та місця в структурі фінансового механізму. Існує брак досліджень щодо застосування фінансових важелів в рамках механізму регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Постановка завдання, мети дослідження. Класифікація фінансових важелів регулювання зовнішньоекономічної діяльності та конкретизація їх складу у співвідношенні з методами та інструментами регулювання.

Метод або методологія проведення дослідження. При проведенні дослідження використано системно-структурний підхід, метод логічного аналізу, метод порівняння.

Викладення основного матеріалу (результати роботи). В роботі обґрунтовано важливість застосування фінансових важелів в регулюванні зовнішньоекономічної діяльності. Виходячи з сутності фінансового регулювання, структури фінансового механізму, цілей та складу системи фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності запропоновано класифікацію фінансових важелів її регулювання. В якості класифікаційних ознак виділено напрями дії фінансових важелів, форми їх реалізації, методи регулювання, рівні регулювання. В рамках запропонованої класифікації за методами регулювання наведено сукупність фінансових важелів у співвідношенні з відповідними методами та інструментами регулювання зовнішньоекономічної діяльності.

Галузь застосування результатів. Наукові дослідження проблем фінансового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, навчальний процес (при підготовці відповідних розділів підручників і навчальних посібників з курсів «Фінанси», «Зовнішньоекономічна діяльність»)

Висновки відповідно до статті. Специфічними рисами фінансових важелів щодо регулювання зовнішньоекономічної діяльності є багаторівневий вплив на неї, спрямованість на отримання підсилюючого або стримуючого ефекту відповідно до цілей, що постають перед державою в сфері регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Кожен важіль застосовується в межах відповідних інструментів регулювання, приводячи до руху ці інструменти, і спрямований на здійснення регулюючого впливу. В сукупності фінансові важелі регулювання пов'язані між собою в єдину систему та при регулюванні ЗЕД мають використовуватися комплексно.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність, фінансовий механізм, фінансове регулювання, важелі, інструменти, методи.

ФИНАНСОВЫЕ РЫЧАГИ РЕГУЛИРОВАНИЯ ВНЕШНЕЭКОНОМИЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

Рыбакова Т. А.

Актуальность темы исследования. Одной из особенностей внешнеэкономической деятельности является уязвимость от колебаний мировой конъюнктуры, что требует применения механизмов ее регулирования с использованием финансовых инструментов, методов и рычагов.

Постановка проблемы. Эффективное регулирование внешнеэкономической деятельности, которое соответствовало бы ее актуальным целям и задачам, требует формирования системы финансовых рычагов регулирования.